

חברות ביטוח וקרנות פנסיה

בעולם, קיימים שני סוגים עיקריים של חברות ביטוח: חברות ביטוח חיים (Life Insurance Companies) וחברות ביטוח נזקי רכוש (Property-Casualty Insurance Companies).

חברות ביטוח חיים מציעות מספר מוצרים המשלמים הטבת מוות כאשר המבוטח נפטר. ביטוח ריסק טהור (Term Life Insurance), ביטוח למקרה מוות בלבד המכונה ריזיקו) משלם הטבת מוות רק אם המבוטח נפטר במהלך תקופה מסוימת. ביטוח לכל החיים (Whole Life Insurance), בארץ זה עד גיל 95) משלם הטבת מוות בקרות מותו של המבוטח, לא משנה מתי זה קורה. בביטוח לכל החיים יש אלמנט של חיסכון. על פי רוב, החלק מתוך הפרמיה שאינו נדרש לעמוד בתשלומים הצפויים בשנים הראשונות של הפוליסה מושקע, ולכן משמש למימון תשלומים צפויים בשנים מאוחרות יותר. פוליסות ביטוח לכל החיים על פי רוב כוללות בחובן הטבות מס, מאחר והערך הנוכחי של המס המשולם נמוך יותר מהמס שאותו היה משלם המשקיע, לו היה בוחר להשקיע את כספיו במישרין ולא באמצעות פוליסת הביטוח.

חברות ביטוח חיים מציעות גם ביטוחי גימלא (Annuity Contracts), לא נמכר הרבה בארץ. נמכר בעיקר דרך קרנות הפנסיה ולכן לא מצליח להימכר דרך חברות הביטוח). ביטוחי גימלא הינם חוזים אשר בתמורה לתשלום סכום חד פעמי מספקים למבוטח הכנסה שנתית ממועד מסוים למשך שארית חייו. טבלאות תמותה משמשות להערכת שווי ביטוחי חיים וביטוחי גימלא. עם זאת, על אקטוארים להביא בחשבון (א) סיכון אריכות ימים (Longevity Risk), האפשרות שאנשים יחיו זמן רב יותר מהצפוי) ו- (ב) סיכון לתמותה (Mortality Risk), האפשרות שמגיפות כמו איידס או שפעת העופות יקטינו את תוחלת החיים עבור חלק מהאוכלוסייה).

ביטוח נזקי רכוש עוסק במתן הגנה מפני אובדן או נזק לרכוש. ביטוח נזקי רכוש מגן גם על אנשים וחברות מפני התחייבויות משפטיות. התשלומים הקשים ביותר לחיזוי הם אלה שבהם

אותו אירוע עלול להפעיל תביעות (Claims) מצד מבוטחים רבים באותו זמן. דוגמאות לאירועים מסוג זה הם הוריקנים או רעידות אדמה.

לביטוח בריאות יש חלק מהמאפיינים של ביטוח חיים וחלק המאפיינים של ביטוח נזקי רכוש. פרמיות בביטוח בריאות דומות לפרמיות בביטוח חיים בכך ששינויים בהערכת החברה בדבר הסיכון לתשלומים מצידה אינם מביאים לעליית הפרמיות. עם זאת, כמו בביטוח נזקי רכוש גם בביטוח בריאות, עלייה בעלויות הכוללות של מתן שירותי בריאות עלולה להביא לעלייה בפרמיות.

קיימים שני סיכונים עיקריים בביטוח: סיכון מוסרי (Moral hazard) ובחירה שלילית (Adverse Selection). סיכון מוסרי היא הסיכון לכך התנהגותו של פרט בודד או תאגיד עם חוזה ביטוח תהיה שונה מהתנהגותו ללא חוזה הביטוח. בחירה שלילית מהווה את הסיכון לכך שהפרטים והחברות שרוכשים פוליסה מסוג מסוים הם אלו שדווקא בגינם התשלומים הצפויים יהיו גבוהים יחסית. חברות הביטוח נוקטות בצעדים להפחתת שני סוגי הסיכונים הללו, אך אינן יכולות לנטרל אותם לחלוטין.

חברות הביטוח שונות מהבנקים בכך שהתחייבויותיהן כמו גם נכסיהן נתונים לסיכון. ברגיל, חברת ביטוח נזקי רכוש חייבת להחזיק יותר הון עצמי, כאחוז מסך נכסיה, מאשר חברת ביטוח חיים. בארה"ב חברות הביטוח שונות מהבנקים בכך שהן מפוקחות ברמת המדינה ולא ברמה הפדרלית. באירופה חברות הביטוח מפוקחות על ידי האיחוד האירופי והממשלות כאחד. האיחוד האירופי פיתח מערך דרישות הון המכונה Solvency II.

קיימים שני סוגים של תכניות פנסיה: תוכניות להטבה מוגדרת (Defined Benefit Plans), קופה צוברת זכויות כגון: פנסיה תקציבית ופנסיה מקרן פנסיה ותיקה) ותוכניות להפקדה מוגדרת (Defined Contribution Plans), קופה צוברת כספים כגון: ביטוח מנהלים, קופת תגמולים

ופנסיה מקרן פנסיה חדשה). תוכניות להפקדה מוגדרת (DC) הן מאוד פשוטות. דמי גמולים (Contributions, הפקדות) המשולמים על ידי עובד ודמי גמולים המשולמים על ידי החברה לטובת העובד נשמרים בחשבון נפרד, מושקעים לטובת העובד ומומרים לקצבת חיים אינסופית (Lifetime Annuity) כאשר העובד פורש לגמלאות. בתוכנית להטבה מוגדרת (DB), דמי הגמולים של כל העובדים והחברה נשמרים בחשבון אחד ומושקעים. הגמלאים מקבלים קצבה המבוססת על המשכורת שאותו הם הרויחו בעת עבודתם. רמת הכדאיות של תכניות להטבה מוגדרת מוטלת בספק. מרבית התוכנית להטבה מוגדרת אינן ממומנות (Underfunded) ועל כן הן נדרשות להשיג תשואות גבוהות יותר מאלו שמספקים שווקי המניות על מנת לשלם את הפנסיות שאותן הן הבטיחו הן לגמלאים הנוכחיים והן לגמלאים העתידיים.

פרטים אודות כותב המאמר: האקטואר רועי פולניצר, FRM

רועי בעל תואר שני במימון (התמחות בניהול סיכונים ואקטואריה) ותואר ראשון בכלכלה (התמחות במימון), שניהם מאוניברסיטת בן-גוריון בנגב, בעל דיפלומה בניהול סיכונים פיננסיים (FRM®) מאוניברסיטת אריאל בשומרון ולמד בתוכנית ללימודי תעודה באקטואריה באוניברסיטת חיפה. כמו כן, רועי אקטואר מלא

(Fellow) בלשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל (F.I.L.A.V.F.A.), מוסמך כמעריך שווי מימון תאגידי (CFV) מטעם לשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל (IAVFA), מוסמך כמנהל סיכונים פיננסיים (FRM) מטעם האיגוד העולמי למומחי סיכונים (GARP) ומוסמך כמומחה לניהול סיכונים (CRM) מטעם האיגוד הישראלי למנהלי סיכונים (IARM).

לרועי ניסיון של מעל ל- 15 שנה בביצוע ניתוחים כמותיים במכשירים פיננסיים, בהערכת שווי תאגידים ונכסים בלתי מוחשיים, באמידה וכימות סיכונים כמו תמותה, אריכות ימים, תחלואה, ביטולים והחלמה מנכות, ובמידול ומדידת סיכוני שוק, אשראי, תפעוליים, מודל, נזילות והשקעות לצורכי יישום הוראות רגולטוריות ותקינה חשבונאית, פיתוח, יישום ותיקוף מודלים בתחומים של הערכות שווי, ניהול סיכונים, אקטואריה והנדסה פיננסית, קביעת תעריפי ביטוח חיים, הערכת פרמיות סיכון והערכת עתודות ביטוח, קביעת עלות תנאי פנסיות (צוברות ותקציביות) והכנת מאזנים אקטואריים לקרנות פנסיה, ניתוח וחיזוי מצבים פיננסיים מורכבים וכן העברת סמינרי הדרכה והשתלמויות בתחומי התמחותו: מימון, אקטואריה, הערכות שווי, בנקאות, ניהול סיכונים, אופציות והנדסה פיננסית.